

Právo na bezplatnou obhajobu

8.4.2024 - | Ústavní soud ČR

Policie zahájila proti stěžovateli trestní stíhání pro podezření ze spáchání zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy.

Stěžovatel si zvolil advokáta a udělil mu plnou moc. U Okresního soudu v Prachaticích stěžovatel požádal o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu podle § 33 odst. 2 trestního řádu. Žádost později doplnil vyplněným prohlášením o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech. Napadeným usnesením nalézací soud přiznal stěžovateli nárok na obhajobu za odměnu sníženou o 30 % s tím, že tuto část bude hradit stát. Soud neshledal neschopnost stěžovatele pokrýt vzniklé náklady v celém rozsahu – nemá žádné zdravotní potíže, před vzetím do vazby byl zaměstnán a aktuálně je příjemcem dávek podpory v nezaměstnanosti. Na druhou stranu jde o osobu předdůchodového věku a v insolvenční, která se kvůli neplnění povinností pravděpodobně změní v konkurz. Materiální situace stěžovatele neumožňuje platit v budoucnu vzniklé náklady na obhajobu a ani dluh, který by v této souvislosti (primárně vůči státu) vznikl. Úplné osvobození od nákladů obhajoby by ale bylo nespravedlivé, neboť stěžovatel se zaprvé může nutné obhajoby vzdát, zadruhé je stíhán za vysoce společensky škodlivé jednání se zjištěným motivem. Stížnost stěžovatele byla druhým napadeným usnesením zamítnuta.

Stěžovatel vznesl v ústavní stížnosti mimo jiné otázku, zda je možné upřít nemajetnému obviněnému nacházejícímu se ve vazbě bezplatnou obhajobu s odůvodněním, že náklady nutné obhajoby může hradit z nevyužité peněžní záruky, na kterou mu přislíbili půjčit jeho rodiče.

Druhý senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Tomáš Lichovník) ústavní stížnosti vyhověl, neboť usnesením bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces (soudní ochranu), zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na bezplatnou obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny.

Právní věta:

Obecné soudy jsou oprávněny nepřiznat bezplatnou obhajobu (§ 33 odst. 2 trestního řádu) i nemajetnému obviněnému, pokud je ten schopen si za rozumných podmínek opatřit peníze na úhradu obhájce od osob jemu blízkých. Obecné soudy jsou však v těchto případech povinny proporcionálně zohlednit všechny pro rozhodnutí důležité faktory (vymezení blízkých osob a jejich vztah k obviněnému, majetkové poměry blízkých osob, kontext majetkových vazeb mezi obviněným a blízkými osobami) tak, aby nepoškodily nejen právo obviněného na (bezplatnou) obhajobu, ale ani excesivně nezasáhly do vlastnických práv obviněnému blízkých osob.

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2457/23 je dostupný zde (703 KB, PDF).

<https://www.usoud.cz/aktualne/pravo-na-bezplatnou-obhajobu>